

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput V. Quo sensu affirmet Apostolus hominem gratis & per fidem
justificari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83656)

damnationis sempiternæ reum esse, Deum autem misericordem ac justum, haud ignorans non posse impium, nisi respiciat, vitare gehennæ supplicium, concutitur divinæ justitiæ timore; sed propriam infirmitatem, atque demeritum perpendens, ad Deum confugiens, quem scit nolle mortem peccatoris, & neminem in se sperantem deferere, cum regio Propheta, *Domine* (inquit) *ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me. Misere mei, Domine, quoniam infirmus sum.* Ita fides timorem, timor spem, spes orationem gemitumque præcedit.

6. Ultimo Dilectio Dei, & odium peccati.

Enumerat deinde sacrosancta Synodus dilectionem, qua Deum *tangam* justitiæ fontem diligere incipiamus, nec non odium, & detestationem peccatorum, denique propositum suscipiendi Sacramentum, inchoandi novam vitam, & divina mandata servandi. De his, ubi disputabimus de Sacramento poenitentiae, erit singillatim pertractandum. Sat est modo animadvertere, quod sicuti à Deo per pravam cupiditatem averſi fuimus, ita ad ipsum debemus per sanctam dilectionem converti; nam scriptum est Ezech. XVIII. 30. *Convertimini, & agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris; & non erit vobis in ruinam iniquitas:* quibus exhortationibus plena

sunt divinarum Scripturarum eloquia. Quoniam vero propositum novæ vitæ operibus comprobatur, nequaquam putandum est excludi à Tridentinis Patribus, præsertim in peccatoribus vetusta consuetudine gravatis, opera quædam præparatoria, quæ debeant aliquando justificationem præcedere. Etenim hortatur Dominus improbos per Joëlem II. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis, & fletu, & planctu;* & per Evangelicas Institutiones Lucae III. ut faciant *fructus dignos poenitentiae*: & Petrus Israelitis compunctis corde Act. 2. versu 38. inquit: *Poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum.* Hinc haud vulgares Theologi docent quibusdam peccatoribus absolutionem non esse impendendam, nisi etiam externis operibus studuerint se præparare; quod probant auctoritate Cypriani in libro de Lapsis, ex antiqua Ecclesiæ disciplina, juxta quam peccatores laboriosis operibus ante reconciliationem addicebantur, aliisque argumentationibus plurimis. Verum de his alibi. Nunc, quod institutum erat, exposuimus Catholicorum sententiam circa dispositiones ad justificationem necessarias, commonstrantes simul requiri ad illam actus liberi arbitrii.

CAPUT V.

Quo sensu affirmet Apostolus hominem gratis & per fidem justificari.

SUMMARIUM.

1. Opinio Sectariorum.
2. S. Paulus non docet, hominem justificari per solam fidem.
3. 4. 5 & 6. probatur diversimodè.

I. Opinio Sectariorum.

OMNEM modo hæreticorum molem subvertemus, Paulinæ, cui nimium fidunt, sententiæ sensum ac scopum inquirentes. Tertio, & quarto capite Epistolæ ad Rom. scribit Apostolus, haberi justitiam per fidem Jesu Christi, justificari impium gratis per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, & justificari per fidem sine operibus legis, Abraham non ex operibus justificatum, sed per fidem. His Apostolicis ducti momentis Sectarium nihil in impio, si fidem excipias, ad justificationem obtinendam requirunt. Ipsam quoque fidem pro suo arbitratu explanant & circumscribunt. Cum enim fide una Christi credamus Incarnationem & quidquid nobis aut Scriptura, aut Traditio proponit, nec non virtutem signa & prodigia patranda, propositumque bonis præmium, atque remunerationem,

7. Fides, quæ est exordium justificationis, non est sola fides divinarum promissionum.
8. Usque ad 17. solvuntur objectiones.

sicuti eadem spe remissionem peccatorum, æternamque vitam expectamus, atque eadem virtute charitatis diligimus Deum, & proximum: dispescunt in triplicem illi fidem; *Historicam*, qua traditis mysteriis assentimur, *Miraculorum*, qua res mirandæ efficiuntur, fidemque *Promissionum*, qua firmissime tenemus imputari nobis justitiam Christi. Ac fidem, per quam justificamur, non fidem *historicam*, non fidem *miraculorum*, sed esse solam fidem *promissionum* divinarum, temere pugnaciterque contendunt. Dabo itaque operam, ut primum Pauli mentem percipiamus, commonstrans ab ipso nequaquam in justificationis negotio actus liberi arbitrii, aut supra enumeratas dispositiones expungi; evertam deinde Hæreticorum de sola fide *promissionis* commentum.

PRO-

2.
S. Paulus
non docet,
hominem
iustificari
per solam
fidem.

PROPOSITIO I. Paulus Apostolus non eo sensu docet homines iustificari per fidem sine operibus legis, ut solā in Christum fiduciā gratiam justificationis obtineant, neque ad hanc disponantur etiam spe, dilectione, ceterisque virtutibus.

Demonstratur 1. Hoc unum intendit Apostolus, ne Judæi ad fidem Christi conversi gloriantur, quod fuerint semen Abraham, quod divinas acceperint promissiones, quod ob circumcisionem & reliqua legis opera, non per gratiam divinumque propositum, non per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, vocati fuerint ad Evangelium; dirigens in hunc scopum Epistolæ ad Romanos duo præcitata capita; in quibus docet, quod lex, exclusa fidei gratia, minime ad iustitiam conducit, quod tam Gentium, quam Judæorum opera, per circumcisionem atque præputium expressa, ex fide, & per fidem, scilicet præveniente gratia, cujus primus effectus fides est, accepta sunt illi, qui est Deus non Judæorum tantum, sed & Gentium; quod Abraham non habet gloriam, nisi apud Deum, propterea quod non per carnis circumcisionem, sed per fidem Mediatoris factus est Pater multarum gentium. Hæc sola Epistolæ Paulinæ lectione comperta sunt. At qui talia, & ad hunc finem pronuntiat, à justificatione excludit duntaxat opera, quæ fidem præcedunt, ac fiunt absque gratia præveniente; sive opera legis, aut Mosaiæ sint, aut naturalis, absque ulla Reparatoris fide patrata; non autem excludit opera fide directā, & facta divinæ gratiæ adjutorio. Paulus ergo, dum inquit hominem iustificari per fidem, ex operibus legis, minime excludit opera gratiæ, timorem, spem, charitatem, poenitentiam, & novæ vitæ propositum.

3.
Probatur.

Præterea. Si Paulus quæcunque bona opera excludit, de nuda ac sola fide sermonem instituet, non de fide operante per dilectionem. Id vero quis sibi poterit persuadere? Principio idem Apostolus ad Galatas v. 6. ait: *In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed fides, quæ per charitatem operatur.* Et in priori ad Corinth. XIII. 2. *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.* Quo pacto putat solam fidem iustificare, qui tam aperte docet fidem absque charitate nihil prodesse? Deinde ad Hebræos XI. 17. inquit: *Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, & unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones.* Eidem itaque in Abraham commendat

R. P. Berti Theol. Tom. III.

non sterilem, & otiosam, sed cum obedientia & opere conjunctam. Recte Augustinus De Fide, & Operibus cap. 14. *Paulus non quamlibet fidem, quæ in Deum creditur, sed eam salubrem, pleneque Evangelicam definivit, cujus opera ex dilectione procedunt: Et Fides, inquit, quæ per dilectionem operatur. Unde illam fidem, quæ sufficere ad salutem quibusdam videtur, ita nihil prodesse asseverat, ut dicat, Si habeam omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum, &c.* Et de Grat. & lib. arbitrio cap. 7. *Homines autem non intelligentes quod ait ipse Apostolus, Arbitramur iustificari hominem per fidem sine operibus legis, putaverunt eum dicere sufficere homini fidem, etiamsi male vivat, & bona opera non habeat. Quod absit, ut sentiret Vās electionis, qui cum dixisset quodam loco, In Christo enim Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, mox addidit, sed fides, quæ per dilectionem operatur. Ipsa est fides, quæ fideles Dei separat ab immundis demonibus; nam & ipsi, sicut dicit Apostolus Jacobus, credunt & contremiscunt, sed non bene operantur.*

Insuper cum Paulus Apostolus scribens ad Romanos affirmasset iustificari hominem per fidem sine operibus, nonnulli id ita acceperunt quasi credentes in Christum, etiamsi facinorose viverent, salvi esse possent per fidem: atque ad illorum retundendum errorem Epistola Judæ, prima Joannis, & secunda Petri scriptæ dicuntur. Id quidem censet Augustinus citato cap. XIV. de Fide & Op. & lib. LXXXI. II. QQ. 9. 76., consentiunt veterum multi, & potest ex eo demonstrari, quod Petrus ibidem cap. 3. versu 16. ait in Epistolis Pauli esse quædam *difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant*, ipsum tamen Paulum scripsisse, ut omnes satagerent inveniri immaculati & inviolati, *secundum datam sibi sapientiam.* Ac Jacobus cap. 2. versu 21. utitur eodem exemplo Abrahami, quo indocti illi, atque instabiles abutebantur. De Paulina ergo sententia juxta Jacobi, Joannis, ac Petri doctrinam æquum est judicare. At Petrus cap. III. horatur nos, ut simus *in sanctis conversationibus & pietatibus expectantes, & properantes in adventum dei Domini.* Joannes de charitate & observantia mandatorum specialiter tractat; Jacobus vero sic de Abraham loquitur: *Abraham Pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? Fides quoniam fides*

4.
Ac declaratur
ulterius.

R 2

coopa

cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides consummata est? Certe absque impietate suspicari non possumus Paulum & Jacobum pugnantia conscribere, cum uterque fuerit divino Numine afflatus, atque unus alterius mentem expresserit. Deinceps, ut ratiocinatur Augustinus eadem q. 76. *Qui putant istam Jacobi Apostoli sententiam contrariam esse illi Pauli Apostoli sententiae, possunt arbitrari etiam ipsum Paulum sibi esse contrarium, quia dicit alio loco, Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Et alio loco, sed fides, quae per dilectionem operatur. Et iterum, si enim secundum carnem vixeritis, moriemini, &c.* Consequens ergo est, ut Paulus redarguerit Judaeos se Gentibus in Christum credentibus praefidentes, quasi meritis bonorum operum, quae in lege sunt, ad gratiam Evangelicam pervenissent. At legite citatis in locis Augustinum, necnon in Psalm. 31. & 67. prope finem, ac de Civ. Dei lib. XVI. cap. 23.

5. Rursus demonstratur Catholica veritas testimoniis Patrum, ad justificationem etiam spem, timorem, charitatemque necessariam esse affirmantium. Clemens Alex. lib. 2. Stromatum docet, *fidem praecedere, timorem edificare, dilectionem perficere.* Basilii in Pl. 33. ait: *Timor salutaris ad penitentiam ducit.* Ambros. initio librorum de Poenit. inquit: *Nemo potest bene agere penitentiam, nisi qui speraverit indulgentiam.* Hieronymus in cap. 3. Epist. ad Rom. *Non peccatorem dixit (Paulus) iustificari per fidem, sed impium, id est non credentem.* Docent consimilia Patres alii apud Bellarminum lib. 1. De Justificat. cap. XI. Neque audiendi sunt haeretici reponentes opera quidem comitari fidem, sed hanc solam salutem apprehendere; non enim alia vis iustificandi inest fidei, nisi quam illi charitas imperitur; quum Apostolus fidem commendat, quae per dilectionem operatur, neque fides ipsa sit forma virtutum, sed charitas fidei ac virtutibus reliquis conferat perfectionem. Charitas quippe legis plenitudo est: qui non diligit, manet in morte: & si quis tantam habeat fidem, ut montes transferat, non tamen diligit, nihil ei prodest; quod ex dictis, atque ex iis, quae de virtutibus alibi disputamus, arbitror manifestum.

6. Ut revertar ad Paulinam Epistolam, Ultimo de-ita postremo loco ratiocinabor. Iudaeis observationem legis, & circumcisionem iactantibus; cur Apostolus proponit exemplum Abrahamae, repetitque

verba Geneseos xv. 6. *Credidit Abram Deo: & reputatum est illi ad iustitiam?* Haec de Abrahamo prolata sunt annis xv. priusquam circumcideretur. *Priusquam enim est circumciscus, sic de eo promulgatum est, credidit Abraham Deo, &c.* inquit cum Tryphone disputans Iustinus. At jam eo tempore Abraham Deo mandante exierant de terra sua, divinasque acceperat promissiones, atque, ut scribit Hom. vi. 11. in Epist. ad Hebr. Joan. Chrysost. meritis, & recte factis eminebat. Declarat itaque Apostolus Christianae fidei vim ac robur, ut non ex circumcisione Judaei ad hanc eligi promeruerint, quandoquidem ex fide Abraham iustificatus sit nondum circumciscus, sed ut fides ipsa circumcisioni, ceterisque bonis operibus intelligatur praecessisse. Forte dices: si longe ante circumcisionem ea verba prolata sunt; cur Jacobus scribit referenda esse ad Isaac immolationem? Id recte scribit. Divinae promissiones factae sunt Abraham Gen. XII. 3. quando de domo Patris sui egressus est: & confirmatae Gen. XXI. 18. quando Isaac immolaturus montem conscenderat, in praeium utrobique singularis obedientiae. Demonstratur itaque Iacobus fidem Abrahami non fuisse inertem ac solam, illam in singulari Abrahamae obedientia proponit, non repugnans Genesi, quoniam etiam post filii immolationem Abraham divinas promeruit benedictiones; neque Apostolo, quoniam & ille idem affirmat in Epistola ad Hebraeos. Atque haec magis, magisque commonstrant loqui Apostolum de fide operante, & obedientiae adjuncta: ut dictum haecenus.

PROPOSITIO II. Fides, quae est justificationis exordium, non est sola fides divinarum promissionum.

Apertissimis Scripturae locis ostenditur. Ac primo: Fides illa Deo pergrata est, divinamque uberem graviam promeretur, quia credimus divina mysteria, Trinitatem praesertim, ac Verbi Incarnationem. Fides autem ista non est fides sola promissionum, ut liquet. Igitur fides promissionum ea non est, unde sumitur justificationis exordium. Prob. ma. nam Matth. XVI. 16. Petrus ob illam fidei confessionem, *Tu es Christus filius Dei vivi*, audire meruit, *Beatus es, Simon Bar-Jona, &c.* Marci ultimo 15. ait Dominus discipulis: *Praedicate Evangelium omni creatura. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Ioan. VI. 69. Petrus ita Dominum allocutus est: *Verba vitae aeternae habes. Et nos credimus,*

7. Fides, quae est exordium justificationis, non est sola fides divinarum promissionum.

Et cognovimus, quia tu es Christus filius Dei. Joannis xx. 31. *Hæc scripta sunt ut credatis, quia Jesus est Christus filius Dei; & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Act. viii. Philippus Spadoni baptismum petenti, posteaquam illi Jesum evangelizaverat exponens Isaia prophetiam, ait: *Si credis ex toto corde, licet.* Apostolus ad Rom. x. 9. *Si confitearis in ore tuo Dominum Jesum & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit à mortuis, salvus eris.* Fides, qua Petrus confessus est Christi divinitatem, quam evangelizando Apostoli disseminarunt, ob quam Christi verba & opera literis mandata sunt, per quam credimus eundem Christum à mortuis resurrexisse, de qua vaticinati sunt Prophetae, est fides divinorum mysteriorum. Itaque hæc fides ad consequendam salutem disponit. Ad hæc, ut præcedenti capite diximus, qualem fiduciam in Christi Redemptione habere possumus, nisi fides præcedat, qua credamus illum esse filium Dei, & pro hominum salute incarnatum & passum? Hæc ergo fides omnium gratiarum fundamentum est, nec aliud ponere possumus, ut inquit Apostolus in 1. ad Corinth. cap. 3. & Augustinus de Fide, & Op. cap. xv.

OBJECTIONES CONTRARIÆ REFUTANTUR.

8.
Objectiones
contra
primam pro-
positionem.

Multa quidem adversus primam propositionem obijciunt hæretici, sed possunt omnia ad tria capita reduci. Primum est, quod Apostolus ad Rom. i. 11. 28. docet *justificari hominem per fidem sine operibus legis*; de quo loco plura in prima propositione: & quod præsertim objectant, scopus Apostoli est demonstrare justificationem gratis haberi, quoniam si quis ex operibus justificatur, *habet gloriam, sed non apud Deum.* Hinc est, quod etiam Tridentinum Concilium Sess. vi. cap. 8. definit, *nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fidem, sive opera, ipsam justificationis gratiam promereri.* Et Augustinus de Fide, & Operib. cap. xiv. num. 21. inquit: *Sciat quisque per fidem se posse justificari, etiamsi legis opera non præcesserint.* Sequuntur enim *justificatum, non præcedunt justificandum.* Alterum caput est, quod plura Scripturæ loca fidei justificationem, atque salutem tribuunt, ut ad Rom. 1. 17. *Justus ex fide vivit.* x. 10. *Corde creditur ad justitiam.* Matth. ix. 22. *Fides tua te salvam fecit.* Et si dixeris hæc accipienda esse de

fide, quæ operatur per dilectionem, extat Luca viii. 50. apertus textus solam fidem commemorans, nempe: *Crede tantum, & salva erit.* Quare Augustinus lib. 1. ad Bonif. cap. 21. de Sanctis veteris testamenti ait: *Quantalibet fuisse virtutis antiquos prædices justos, non eos salvos fecit, nisi fides Mediatoris.* Tertium caput est, quod Patres à sola fide salutem agnoscunt. Legatur Chrysostomus Orat. de Fide & lege, Tertullianus de Baptismo, Augustinus ipse quæst. 76. ex lxxxiii. Ex his talis objectatio consurgit. Si justificationem præcederet aliqua liberi arbitrii dispositio, non esset gratia, sed merces; neque recte Scripturæ ac Patres fidei tantum ipsam justificationem tribuerent. Id omni procul dubio falsum est. Nulla ergo liberi arbitrii dispositio justificationem præcedit.

Resp. juxta Apostolum justificari quidem hominem per fidem, sed per illam fidem, quæ per dilectionem operatur; atque eo tantum sensu excludi opera, quatenus in se inspecta nullatenus ad justitiam perducunt, omnemque vim ac robur præveniente gratia recipiunt. Explicatum id paulo supra ejusdem Apostoli, & S. P. Augustini expressissimis verbis. Affirmamus propterea hominem justificari gratis per fidem, etiamsi justificationem præcedat timor, spes, dilectio, & contritio, *Quia ipsa fides, unde incipiunt bona, quæcumque sunt, merita, gratuitum donum Dei est:* inquit Epistola ad Sixtum 150. nunc 194. num. 9. Gratia prædicator Augustinus. *Et quia opera sunt ex fide, non ex operibus fides, ac per hoc ab illo sunt nobis opera justitiæ, à quo est fides, de qua dictum est, Justus ex fide vivit,* inquit idem Augustinus de Grat. & libro cap. vii. num. 18. Atque recte monet Apostolus, *ne quis gloriatur*; quoniam, cum ipsa fides sit donum Dei, non possunt homines dicere: *Ideo accepimus gratiam, quia credimus, tanquam sibi fidem tribuentes, gratiam Deo,* inquit eo loco Sanctus Pater: quemadmodum inaniter quidam Judæorum jactabant se ad fidem Christi ob circumcisionem fuisse vocatos.

Eadem profecto mens est Tridentinorum Patrum; nam sacrosancta Synodus paulo ante ea verba, *Nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promerentur,* dispositiones, quas justificatio consequitur, enumerat. Deinde per omnia Augustino cohærens inquit: *Cum Apostolus dicit justificari hominem per fidem, & gratis, ea verba in eo sensu*

R 3

9.
Solvuntur

10.
Per

intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiae Catholica sensus tenuit, & expressit, ut scilicet per fidem ideo justificari dicamur, quia fides est humanae salutis initium. Illam quoque rationem addit, quam affert Apostolus, Quoniam si justificatio gratia est, jam non ex operibus, ut idem Apostolus inquit, alioquin gratia jam non est gratia. Cum itaque dictum illud Apostolicum non sit accipiendum de operibus à gratia Christi profectis, quibus inesse rationem meriti Synodus ipsa definit, sed tantum de iis, quae fiunt absque praevenientis gratiae adjutorio, à quo justificationis exordium sumendum est; sequitur apertissime Concilium, ubi ait neque fidem, neque opera justificationis gratiam promereri, aut loqui de fide prorsus informi & mortua, quae ad justitiam nihil magis, quam donum linguarum, aut prophetiae, aut scientiae, si nihil adsit Christianae dilectionis, potest conferre; aut saltem de merito de condigno, quo carent opera ante justificationis gratiam patrata. Legite Estium in III. & IV. caput Paulinae ad Romanos Epistolae.

II.
singula

Habent sensum eundem verba Augustini scribentis de Fide & Op. cap. XIV. num. 21. quod opera non praecedunt, sed sequuntur justificatum: opera nempe, quibus aeterna vita tanquam merces rependitur. Enimvero ibidem inquit Apostolum tribuentem justificationem fidei, definire, non quamlibet fidem, qua in Deum creditur sed eam salubrem planeque Evangelicam, cujus opera ex dilectione procedunt. Deinde supra cap. VIII. num. 8. ostenderat in baptizandis requiri poenitentiam ex verbis Act. 11. 38. Agite poenitentiam, & baptizetur unusquisque vestrum, &c. Requirit etiam cap. IX. & seq. servandi mandata propositum. Ait praeterea citato num. 21. se de hac quaestione prolixius in libro de Spiritu & litera disputasse. Quid autem hoc in loco Augustinus? Cap. IX. num. 15. ait: *Justificati gratis per gratiam. Non itaque justificati per legem, non justificati per propriam voluntatem; sed justificati gratis per gratiam ipsius, non quod sine voluntate nostra fiat; sed voluntas nostra ostenditur infirma per legem, &c.* Apertissime itaque docet Augustinus hominem gratis justificari, & opera justificationem non praecedere, quoniam prior est gratia, quam meritum; ac bona voluntas, & quidquid justificationem praecedat praesupponunt gratiam praevenientem.

Solvuntur ex dictis, quae secundo loco obijciuntur. Dum enim Scripturae Membra 12. ac Patres fidei justificandi vim tribuunt, accipiendi sunt de fide, quae per dilectionem operatur, & in quantum fides est primum gratiae donum, per quod cetera impetrantur. Superiori capite confimiles Scripturae textus protulimus, etiam timorem Domini, spem, charitatem, & conversionem cordis praecipientes. Fidem ergo justificare fatemur, solam atque informem negamus ad justificationem sufficere. Oppositum sane non evincunt ea verba apud Lucam VII. 50. crede tantum, & salva erit. De salute filiae principis synagogae, ejusque à mortuis excitatione, non de sanctificationis gratia, ista prolata sunt: ac possunt etiam operarii iniquitatis, ut colligitur ex Matth. VII. 22. virtutes multas in Christi nomine operari; ideoque alia fides ad patranda miracula, alia ad sanctificandas animas est necessaria. Sanctus autem Augustinus dum I. libro ad Bonif. cap. XXI. ait antiquos justos non nisi fide Mediatoris salutem consecutos, redarguit Pelagianos autumantes, quod veteres Patriarchae salvi facti fuerint absque Christi gratia; quare per τὸ, *nisi fides*, excludit opera solius naturae viribus facta, non auxilio gratiae, ac per fidem in futurum Reparatorem perfectam: quod commonstrant haec verba paulo post apposita: *Per gratiam Domini nostri Jesu Christi credimus nos salvos fieri, quemadmodum & illi: hoc vos non vultis inimici gratiae Christi, ut eadem gratia Jesu Christi salvi facti credantur antiqui; sed distribuitis tempora secundum Pelagium, in cujus libris hoc legitur; & ante legem dicitis salvos factos esse per naturam, deinde per legem, postremo per Christum, quasi hominibus duorum superiorum temporum, ante legem scilicet, & in lege, sanguis Christi non fuerit necessarius &c.*

Eadem plane significatione affirmarunt Patres hominem sola fide justificari 13. exclusis operibus factis absque gratia; aut si mors, vel impedimentum aliquod superveniat, sola fide ab operum consummatione, sed non à bona voluntate, ac mandata servandi proposito sejuncta: id est, fide illa, quam Hieronymus in Dialogo Orthodoxi & Luciferiani appellat *devotam in Deum animam*, & per quam dicimur in sacris literis credere, non mente tantum, sed etiam corde; ut Act. VIII. 37. & ad Rom. X. 10. *In Evangelio enim voluntas queritur, quae etiam si*

etiamsi effectum non habuerit, primum non amittit: inquit idem Hieronymus in caput xii. Matthæi. Hanc esse Augustini mentem in libro lxxxiii. quæst. Q. 76. præter ea, quæ supra ex eodem loco produximus, hæc verba confirmant: *Quod si cum crediderit, mox de hac vita decesserit, justificatio fidei manet cum illo: nec præcedentibus ejus operibus, quia non merito ad illam, sed gratia pervenit; nec consequentibus, quia in hac vita esse non finitur.* Idem docet Chrysostomus pertractans eo loci de Latrone, qui tempus recte operandi non habuit; propriam tamen iniquitatem confessus est, & regnum Christi speravit & petiit, ut narrat Evangelica Historia, & in eloquentissima de ipso Latrone Homilia idem Chrysostomus. Inquit de hoc Latrone Cyrillus Hierosolym. Catech. xiiii. *Pellet juste agere latro, sed venit mors.* Tertullianus denique loquitur de fide per charitatem formata, quam integram vocat. Tribus ergo hæreticorum objectionum capitibus hæc tria Orthodoxæ doctrinæ opponuntur; quibus præmissæ argumentationis explicatur major propositio, minor autem apertissime refutatur.

14.
Objectiones contra
2dam propositionem.

Argumenta, quæ urgentur ab hæreticis adversus secundam propositionem, possunt pariter ad tria capita revocari, ad exemplum Paralytici ex Evangelio depromptum, ad Apostolicam Divi Pauli doctrinam, atque ad fidei definitionem & firmitudinem. I. De Paralytico legimus Matth. ix. 2. dictum illi à Domino: *Confide filii, remittuntur tibi peccata tua.* Fides itaque per quam delentur peccata, nihil est aliud, quam firma in Christum fiducia. II. Apostolus in prælaudata ad Romanos Epistola de fide, qua justificatus est Abraham, cap. iv. 16. ait: *Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio:* his verbis commendat Paulus fidem duntaxat promissionis divinæ. Addit versu 18. *Qui contra spem in spem credidit;* atque hic pariter spes firmissima designatur. Sequitur versu 20. 21. 22. *In promissione Dei non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo, plenissime sciens, quia quæcumque promissit potens est facere. Ideo & reputatum est illi ad justitiam.* En majori verborum expressione declaratur, quod Abraham justificatus sit, ob fidem plenissimam, & certam sine animi fluctuatione fidentiam. III. Fidem ita nobis describit idem Apostolus in Epistola ad Hebræos cap. xi. 1. *Est autem fides sperandarum substantia re-*

rum; ubi Græcum vocabulum *ὑποκειμένη*, substantia, commonstrat fiduciæ constantiam, ac firmitatem: de qua etiam Jacobus cap. i. 6. inquit: *Postulet autem in fide nihil hæsitans;* ubi ostendit fidentia firmitudinem à Deo omnium gratiarum dona impetrare. Exemplum itaque Evangelium, doctrina Apostolica, ipsaque Fidei natura ac potestas demonstrant, quod justificationis exordium à sola fide divinarum promissionum sit repetendum.

Resp. ad 1. nos pariter, ut diximus cap. præcedenti, spem & fidentiam exigere ad justificationem obtinendam; cum Tridentina Synodus iisdem verbis Matth. ix. *Confide filii, remittuntur tibi peccata tua,* doceat sess. vi. cap. 6. disponi ad justificationem impios, dum peccatores se esse intelligentes, à divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiantur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore. *De hac dispositione scriptum est (inquit ibidem sacrosancta Synodus) Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit. Et, Confide filii, remittuntur tibi peccata tua.* Negamus tamen probari exemplo Paralytici, quod initium justificationis sit fides promissionum, & quod hæc debeat in nobis excludere omnem formidinem. Cur enim tanta in Paralytico, & in iis, qui eum ad Christum adduxerant, spes & fiducia, ut una cum grabato submitterent illum è recto; nisi quia Redemptoris fama longe, lateque diffusa, & accedente fidei illustratione, credebant revera ipsum esse Christum, & omnipotentia esse præditum? Hæc ergo spes, hæc fiducia non fuit collati beneficii prior causa, quia jam fidem Christi ex auditu conceperant. Quod si potuit paralyticus omnem exuere dubitationem, quoniam sine verborum ambiguitate Dominus illi impendebat remissionem peccatorum; non est idem affirmandum de nobis, quibus non tribuit absolutionem ipse Christus videns, ut in paralytico, fidem nostram, spem, animique dolorem: sed absolutionem nobis impendunt Sacerdotes, quos latet interior cordis nostri contritio; ideoque non expellunt à nobis omnem prorsus formidinem. Ergo paralytici exemplum perperam opponitur ab hæreticis.

Idem asserendum est de verbis Apostoli, quorum sensus liquet ex præcedentibus responsionibus. Ait enim Paulus firmam esse promissionem ex fide: quia ad Christi

15.
Refutantur.

16.
Per omnia.

Christi hereditatem non solum vocantur Judæi, quorum Abraham est Pater secundum carnem; sed etiam Gentes, qui per fidem reputantur in semine; ideoque promissio facta Abraham etiam super nos confirmatur, quia non per circumcisionem, sed per fidem dictas est *Pater multarum gentium*. Quid hæc, quæso, ad inanem fiduciam hæreticorum, cum Apostolus in genere tantum affirmet factam promissionem *omni semini*, non autem singulos in individuo posse firmiter credere, se nactos esse gratiam Abraham semini repromissam? Quod addidit, *Contra spem in spem credidit*, significat tantum Abraham præter spem naturæ credidisse se consecuturum à Domino sobolem, tametsi erat corpus ejus emortuum, cum fere centum esset annorum, & emortua pariter esset vulva Saræ, ut ipse Apostolus ibidem ait. Atque his confirmat, quæ supra dixerat, nonnisi per gratiam, & per fidem constitui Abrahami posteros, adversus Judæos carnalem propagationem, & carnis circumcisionem jactantibus. Ea autem, quæ sequuntur versu 20. & sequentibus, retorquentur in Adversarios. Primo, quia per Apostolum, Abraham non *hesitavit diffidentia*, sed credidit nasciturum sibi filium, cum fere centum esset annorum, quoniam plenissime sciebat posse Deum facere quæcunque promisit; non fuit ergo fidentia Abrahami initium justificationis ipsius, sed potius effectus fidei, qua in Dei veracitatem, & omnipotentiam credebatur. Deinde huic fidentiae accesserat obedientia, qua jam ambulaverat coram Domino, & exierat de cognatione sua; quomodo ergo hæc sola fiducia Abrahamum justificavit? Præterea si Abraham non hæsi-

tavit diffidentia, quia tam aperte Deus ei revelavit futurum, ut Sara nonagenaria pareret filium; quo pacto seclusa revelatione divina potest haberi firmissima sine ullo timore fiducia? Demum si Apostolus de fide, qua Abraham credidit Deo prænuntianti partum Saræ, Gen. xvii. cum esset annorum 99. ait: *Ideo reputatum est illi ad justitiam*; ergo idem Apostolus non loquitur de prima Abrahami justificatione, & hæc recipit augmentum, quod hæretici negant; quia de ipso Abraham dictum est, *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*, Genes. xv. 6. cum ageret annum ætatis suæ 84. Sed de justitiæ certitudine atque incremento plura cap. ultimo.

Postremum argumentum nihil probat, & in hæreticos retorquetur. Si confusamus Græcos Patres, fides dicitur *ἐπιστάσις ἐκπιζουμένων*, *sperandarum rerum substantia*, metonymice, in quantum præstat ut menti firmiter hæreant quæ non videntur, & nondum subsistunt, ut est resurrectio mortuorum, & immortalitas corporum. Ita Chrysostomus, Theophylactus, & Theodoretus in caput xi. Epist. ad Heb. nec repugnat Augustinus Tract. lxxix. in Joannem. Alii ita hunc locum interpretantur, ut fides sit spei nostræ basis & fundamentum. Jacobus docet, ut orans Deum non sit hæsitans, nihil disceptans de fide, & quemadmodum habet Græcus, *διακινώμενος*, *dijudicans*, atque in dubium revocans Dei potentiam, & promissionem. Profecto nequit ex his inferri, aut solam fiduciam justificare, aut orantes Deum non posse de propria conscientia titubare ac timere.

17.
Membra.

CAPUT VI.

Exponitur Hæreticorum, atque Catholicorum de bonis operibus, illorumque meritis dogma.

SUMMARIUM.

1. Mens Hæreticorum.	11. 2da conditio irritatur.
2. Doctrina Catholicorum.	12. & 13. Tertia conditio refutatur.
3. Refutatur prima propositio Hæreticorum.	14. Explicatur textus S. Pauli.
4. Rejicitur altera propositio Hæreticorum.	15. 4ta conditio reprobat.
5. Probat veritas Catholica.	16. Addunt aliqui Hæretici conditionem 5tam.
6. Quid sit meritum.	17. Quot requirantur conditiones ad opus meritum in sensu catholicorum.
7. Rejicitur opinio Calvinii.	18. usque 26. examinantur conditiones.
8. Meritum de condigno, & de congruo.	27. Quid requiratur ad meritum de congruo.
9. & 10. Prima conditio ab Hæreticis ad opus meritum requisita rejicitur.	

HÆRE-